

O scrisoare pierdută

Zaharia Trahanache – particularități de caracterizare

de I.L.Caragiale

Scrie un eseu de 400 –600 de cuvinte despre particularitățile de construcție a unui personaj dintr-un text dramatic studiat, aparținând lui I.L.Caragiale.

În elaborarea eseului, vei avea în vedere următoarele repere:

- prezentarea statutului social, psihologic, moral etc. al personajului ales;
- relevarea principalei trăsături a personajului ales, ilustrată prin două episoade/ secvențe dramatice/ situații semnificative sau prin citate commentate;
- prezentarea a două elemente ale textului dramatic, semnificative pentru realizarea personajului ales (de exemplu: acțiune, conflict, relații temporale și spațiale, construcția subiectului, modalități de caracterizare, limbaj etc.).

I. Introducere	
II. Argumentare	<p>Caragiale e un fin observator al ființei umane și al moravurilor societății, realizând o radiografie a epocii sale prin care „face concurență stării civile” (Garabet Ibrăileanu). Formula sa artistică ilustrează „realismul tipic” (T. Vianu) prin veridicitatea acțiunii, prin tipologia personajelor și prin critica la adresa societății.</p> <p>Comedia <i>O scrisoare pierdută</i> este jucată pe scenă în 1884 și publicată un an mai târziu în „Convorbiri literare”. Este una dintre cele patru comedii ale lui Caragiale pe lângă „O noapte furtunoasă”, „D-ale carnavalului”, „Conu Leonida față cu reacțiunea”.</p>
C1 Prezentarea statutului social, psihologic, moral etc. al personajului ales	
a. Încadrarea generală	<p>La nivelul personajelor, specific comediei este personajul tip. Acesta întrunește în modul cel mai expresiv trăsăturile/caracteristicile esențiale ale indivizilor din categoria pe care o reprezintă, având un caracter invariabil și fiind așadar un personaj plat care nu evoluează pe parcursul operei; portretul său moral este dominat de o calitate esențială, confirmată de toate celelalte trăsături ale personajului.</p> <p>Conform criticului Pompiliu Constantinescu, Zaharia Trahanache este tipul încornoratului, Zoe Trahanache tipul cochetei și al adulterinei, Ștefan Tipătescu tipul primului-amorez și al donjuanului, Farfuridi și Brânzovenescu tipul demagogului sau Ghiță Pristanda tipul servitorului incult.</p> <p>Zaharia Trahanache este tipul încornoratului simpatic pentru că refuză să creadă din „enteres” sau din diplomație în autenticitatea scrisorii de amor și în adulterul soției sale. Numele personajului indică trăsătura sa dominantă de caracter, deoarece este un derivat de la substantivul „trahana” (cocă moale), ceea ce sugerează caracterul său maleabil, iar prenumele îi demască obiceiul de a nu se precipita, fiind legat de conținutul semantic al verbului ”a zaharisi”. Comicul de intenție se manifestă atât în prezentarea lui printre celelalte personaje ca fiind președintele tuturor comitetelor și comisiilor, cât și în prezentarea Zoei ca fiind soția „celui de sus”, Caragiale satirizând orgoliul/vanitatea personajului.</p>

<p>b. Social</p> <p>prezidentul</p> <p>stâlpii locali</p> <p>c. Psihologic și moral</p>	<p>Din punct de vedere social, el reprezintă și „tipul politicianului” abil și avid de putere, dar și tipul unui pater familias, deși este căsătorit a doua oară cu o soție mult mai tânără decât el care îl înșală. Caracterizarea directă realizată de autor în lista cu „persoane” de la începutul piesei îl prezintă ca fiind „prezidentul Comitetului permanent, Comitetului electoral, Comitetului școlar și al altor comitete și comiții”, dar și unul dintre „stâlpii locali” ai partidului aflat la putere alături de Farfuridi și Brânzovenescu, așa cum el însuși pretinde (autocaracterizare).</p> <p>Caracterizarea indirectă a personajului se realizează prin faptele, gesturile, atitudinile și replici, care îl înfățișează pe Trahanache drept un ins calm, liniștit, imperturbabil, cu o gândire plată și cu un temperament formal, dar viclean pentru că știe să disimuleze și să manevreze cu abilitate intrigi politice. De exemplu, atunci când el și ai lui sunt șantajați nu se agită, ci abil răspunde cu un contrașantaj, descoperind o poliță falsificată de Cațavencu.</p>
<p>C2 Relevarea principalei trăsături a personajului ales, ilustrată prin două episoade/ secvențe dramatice/ situații semnificative sau prin citate commentate</p>	
<p>Trăsătura:</p> <p>Ticăiala</p> <p>Credulitatea</p> <p>Abilitate și fermitate</p> <p>Viclenie</p> <p>Indicații scenice</p>	<p>Principala sa caracteristică este ticăiala, fapt sugerat de prenumele Zaharia, care denota zăhariseala, ramolismul, dar și de formula stereotipă „Aveți puținică răbdare”, rostită în rarele momente de enervare proprie sau când alții își pierd cumpătul.</p> <p>„Venerabilul”, cum îi spun alte personaje, este calm, imperturbabil, de o viclenie rudimentară, dar eficientă. Știe să disimuleze și să manevreze intrigi politice. Când este șantajat, își păstrează calmul și răspunde cu un contrașantaj, descoperind poliță falsificată de Cațavencu.</p> <p>În aparență este o persoană morală și recunoaște existența corupției la nivelul societății, „o societate fără moral și fără principii va să zică că nu le are”, dar practică fraudă, falsificând listele de alegeri. Nu accepta imoralitatea în familie, susținând senin că scrisoarea de amor este o plastografie. Credulitatea exagerată poate fi pusă pe seama unei convingeri ferme sau poate fi considerată un act de „diplomație”, prin care vrea să păstreze onoarea familiei și bunele relații cu prefectul. Din acest punct de vedere, critica literară admite că Trahanache este un personaj echivoc, textul piesei oferind argumente pentru a susține atât faptul că Venerabilul cunoaște adevărul despre adulterul Zoei, cât și argumente contra.</p> <p>Cu abilitate și fermitate îi combate pe Farfuridi și Brânzovenescu care îl suspectau pe prefect de trădare: „E un om cu care nu trăiesc de ieri de alaltăieri, trăiesc de opt ani, o jumătate de an după ce m-am însurat a doua oară. De opt ani trăim împreună ca frații și niciun minut n-am găsit la omul acesta măcar atâta rău”. Atitudinea lui strânge admirația lui Brânzovenescu, care îl caracterizează direct: „E tare... tare de tot... Solid bărbat! Nu-i dăm de rostul secretului”. Este respectat chiar de adversarul politic, Cațavencu numindu-l „venerabilul”.</p> <p>Prin autocaracterizare, se evidențiază disimularea și convingerea că diplomația înseamnă viclenie: „Apoi, dacă umblă el cu machiavelicuri, să-i dau eu machiavelicuri [...]. N-am umblat în viața mea cu diplomație [...]”.</p> <p>Unele indicații scenice au rol în caracterizarea directă, precizând atitudinile „prezidentului” la ședința electorală în sala mare a primăriei: „serios”, „binevoitor”,</p>

<p>Incult</p>	<p>„placid”, „râzând”, „clopotind”.</p> <p>Mijloacele de caracterizare specifice personajului dramatic sunt: limbajul, notațiile autorului, situațiile comice, numele.</p> <p>Caracterizarea indirectă prin replici concentrează deviza lui politică: „Noi votăm pentru candidatul pe care-l pune pe tapet partidul întreg ... pentru că de la partidul întreg atârnă binele țării și de la binele țării atârnă binele nostru”. Această atitudine este determinată de „o societate fără moral și fără prințip”, „binele nostru” însemnând binele lui și alor săi. Fraza care îi rezumă principiul de viață și îi motivează falsa naivitate este: „Într-o societate fără moral și fără prințip ... trebuie să ai și puținică diplomație!”.</p> <p>În aparteu (adresându-se publicului), îl caracterizează obiectiv pe Tipătescu: „E iute! n-are cumpăt. Aminteri bun băiat, deștept, cu carte, dar iute, nu face pentru un prefect”. Indirect, consideră ca un deținător al puterii trebuie să fie stăpânit, calm, cum este el însuși. Însă lui Farfuridi îi vorbește laudativ despre „amicul” Tipătescu: „De opt ani trăim împreună ca frații”, adverbul „împreună” sugerând acceptarea tacită a triumfului conjugal (comic de situație).</p> <p>Un merit incontestabil al lui Caragiale față de predecesorul său, Alecsandri, este de a fi depășit caracterul plat al personajelor prin complexitatea psihologică și prin dezvoltarea tuturor tipurilor de comic (de situație, de caracter, de intenție, de limbaj) ca modalități indirecte de caracterizare a personajului.</p> <p>Limbajul personajului dramatic este o sursă a comicului. Trahanache este neinstruit (incult), deformând neologismele din sfera limbajului politic: „societate”, „prințip”, „dipotat”, „document”, „cestiuni arzătoare la ordinea zilei”. Se exprimă confuz, cu diverse greșeli: truism „unde nu e moral, acolo e corupție”, tautologie „enteresul și iar enteresul”, cacofonie „va să zică că nu le are”. Ticul sau verbal „Aveți puținică răbdare” exprimă tergiversarea individului abil, care sub masca bătrâneții caută să câștige timp pentru a găsi o soluție.</p> <p>Notațiile autorului/didascaliile din actul I, scena IV care însoțesc discuția cu Tipătescu despre scrisoarea de amor aflată în posesia șantajistului Cațavencu, pe care o numește „plastografie”, dovedesc mai degrabă viclenia și disimularea politicianului abil decât naivitatea.</p>
<p>C3. Prezentarea a două elemente ale textului dramatic, semnificative pentru realizarea personajului ales</p>	
<p>1.Titlul</p> <p>2.Tema</p>	<p>Titlul pune în evidență intriga și contrastul comic dintre aparență și esență. Victoria politică se obține, de fapt, prin lupta de culise, având ca instrument al șantajului politic „o scrisoare pierdută” - pretextul dramatic al comediei. Pierderea scrisorii de amor creează o situație conflictuală care se amplifică treptat și se rezolvă în final fără regrete sau pierderi majore din partea personajelor. Scrisoarea este importantă, deoarece marchează o intrigă duplicată: alegerea candidatului impus de „centru” este determinată tot de o scrisoare pierdută.</p> <p>Tema este de factură realistă, deoarece ilustrează viața burgheziei bucureștene de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Textul înfățișează o luptă politică din „capitala unui județ de munte” în preajma alegerilor pentru Cameră din anul 1883, perioada electorală fiind aleasă pentru a pune în evidență contrastul dintre esență și aparență.</p>

<p>3. Acțiunea</p>	<p>Acțiunea comediei este plasată „În capitala unui județ de munte, în zilele noastre”. Reperul spațial vag are efect de generalizare, iar timpul precizat este sfârșitul secolului al XIX-lea, în perioada campaniei electorale, într-un interval de trei zile, ca în teatrul clasic.</p> <p>Subiectul, desfășurat pe parcursul celor patru acte, respectă momentele specifice evoluției sale și este determinat de intrigă: pierderea scrisorii de dragoste de la prefect de către doamna Zoe Trahanache și găsirea ei de către adversarul lor politic, care o folosește ca armă de șantaj. Acest fapt ridicol stârnește o agitație nejustificată. Desfășurarea acțiunii prezintă modul în care „îndrăgostiții” și soțul înșelat răspund șantajului, precum și reacțiile celorlalte personaje în situația de criză creată. Punctul culminant - adunarea electorală, în care este declarat candidat Agamemnon Dandanache, este urmat de un deznodământ fericit, în care scrisoarea revine la Zoe și conflictele se sting într-o împăcare generală neașteptată. Acțiunea și conflictul sunt folosite de dramaturg pentru a înfățișa precaritatea morală a vieții politice și familiale din vremea lui.</p> <p>Conflictul dramatic principal consta în înfruntarea pentru putere politică a doua forțe opuse: reprezentanții partidului aflat la putere (prefectul Ștefan Tipătescu, Zaharia Trahanache - preșdintele grupării locale a partidului - și Zoe, soția acestuia) și gruparea independentă constituită în jurul lui Nae Cațavencu, ambițios avocat și proprietar al ziarului „Răcnetul Carpaților”. Conflictul are la bază contrastul comic dintre ceea ce sunt și ceea ce vor să pară personajele, dintre aparență și esență. Conflictul secundar este reprezentat de grupul Farfuridi - Brânzovenescu, care se teme de tradarea prefectului.</p>
<p>4. Conflictul</p>	
<p>III. Concluzie</p>	<p>Lumea eroilor lui LL. Caragiale este alcătuită dintr-o galerie de personaje care acționează după principiul „Scopul scuză mijloacele”. Zaharia Trahanache este viclean și abil, bărbatul politic „tare” din județ, în timp ce pe plan familial este încornoratul simpatic. Deși au fost formulate interpretări diferite - de exemplu, părerea criticului Pompiliu Constantinescu din studiul „I.L.Caragiale: „Este o autoritate de paie (centrul hotărâște, când nu combinațiile Zoițichii) și un imbecil care nu crede în evidența coarnelor puse de Tipătescu”, nu se poate contesta că autorul îl ironizează puternic, deoarece înfățișează un tip uman caracteristic vremii: tipul politicianului corupt, ticăit și viclean.</p>